

Četrnaesti festival hrvatskih digitalizacijskih projekata
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 8. i 9. svibnja 2025.

Izazovi digitalne transformacije u hrvatskim muzejima

Ivona Marić

Muzejski dokumentacijski centar, 2025.

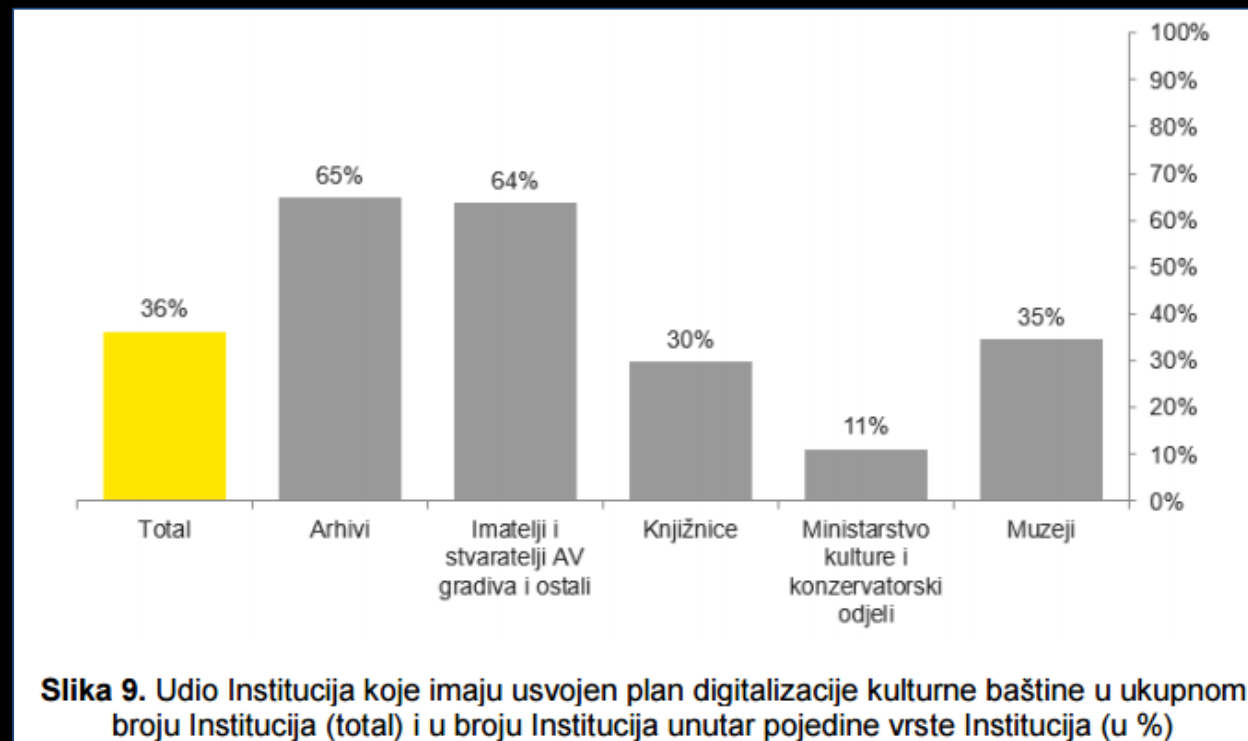
Muzejski dokumentacijski centar (MDC)

- MDC (osnovan 1955.) vodi *Registar muzeja, galerija i zbirki u RH*
- od 2019. godine vodi i *Upisnik javnih i privatnih muzeja u Republici Hrvatskoj* – 171 zakonski osnovan muzej
- kao središnje tijelo Sustava muzeja Republike Hrvatske, uz prikupljanje, obradu i objavu podataka o muzejima u RH te njihovoj muzejskoj građi i dokumentaciji, MDC ima zadatak i sudjelovanje u planiranju digitalizacije muzejske građe i muzejske dokumentacije

Izvješće o analizi trenutnog stanja (Ernst & Young Savjetovanje, 2018.)

- na anketu odgovorilo 138 ustanova ili otprilike trećina muzeja
- plan digitalizacije ima samo 36 % ustanova obuhvaćenih istraživanjem

Zakonski okvir

Pravilnik o stručnim i tehničkim standardima za osnivanje i određivanje vrste muzeja, za njihov rad te za smještaj i čuvanje muzejske građe i muzejske dokumentacije (NN 150/2023):

Čl. 29. „Plana rada i razvitka muzeja obvezno sadržava viziju i poslanje muzeja, kratkoročni i srednjoročni plan skupljanja, obrade, čuvanja, zaštite i prezentacije muzejske građe i muzejske dokumentacije, plan programskih aktivnosti, plan izrade i/ili osuvremenjivanja stalnog postava, plan digitalizacije muzejske građe i dokumentacije, plan režima pristupa u muzeju, okvirni financijski plan, djelovanje Muzeja u zajednici, plan razvoja publike te razvitak ljudskih i infrastrukturnih potencijala.”

Zakonski okvir

Čl. 15. *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o muzejima* (NN 36/2024) navodi:

„Javni muzeji dužni su donijeti plan digitalizacije muzejske građe i muzejske dokumentacije i objaviti ga na svojim mrežnim stranicama te ga dostaviti Muzejskom dokumentacijskom centru.”

Planovi digitalizacije hrvatskih muzeja

- od 171 muzeja MDC-u je svoje planove digitalizacije dostavilo njih 21
- analiziranom uzorku pribrojan je plan digitalizacije MDC-a → 22 ukupno (13 %)

Osnivači muzeja (22)

- država: 3
- županija: 3
- grad: 11
- domaća fizička ili pravna osoba: 5

Djelokrug muzeja (22)

- državni: 8
- regionalni: 5
- lokalni: 8
- nema podatka: 1

Vrste muzeja (22)

- opći: 10
- specijalizirani – umjetnički: 6
- specijalizirani – arheološki: 1
- specijalizirani – povijesni: 1
- specijalizirani – prirodoslovni: 1
- specijalizirani – tehnički: 1
- specijalizirani – ostali: 2

→ raznolikost građe po vrsti, materijalu i dimenzijama (dokumenti, knjige, nošnje, umjetnički predmeti, namještaj, oružje, arheološka građa, industrijska baština, brodska oprema, alati, papirni i kovani novac, igračke, arhitektonski segmenti, filmovi, negativni, videozapisi, biljni i životinjski materijal...)

Planovi digitalizacije muzejske građe i muzejske dokumentacije

- nisu sastavljeni prema zadanoj strukturi
- definiranje zajedničkih odrednica koje bi planovi trebali sadržavati:
 - *Plan digitalizacije kulturne baštine 2020. – 2025.*
 - *Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine*
 - *Deset zapovijedi digitalizacije po Zoranu S. (Muzeologija 56.)*

Plan digitalizacije kulturne baštine 2020. – 2025.

- Struktura strateškog plana:

VIZIJA I MISIJA

ANALIZA (Ernst & Young Savjetovanje, 2018.)

CILJEVI:

Poseban cilj 1. → Mjera 1.1. → Aktivnosti 1.1.1. i 1.1.2.

Mjera 1.2. → Aktivnosti 1.2.1., 1.2.2. i 1.2.3. (...)

AKCIJSKI PLAN (tablica)

VREMENSKI PLAN (tablica)

Niti jedan od 22 plana nema ovako razrađenu strukturu

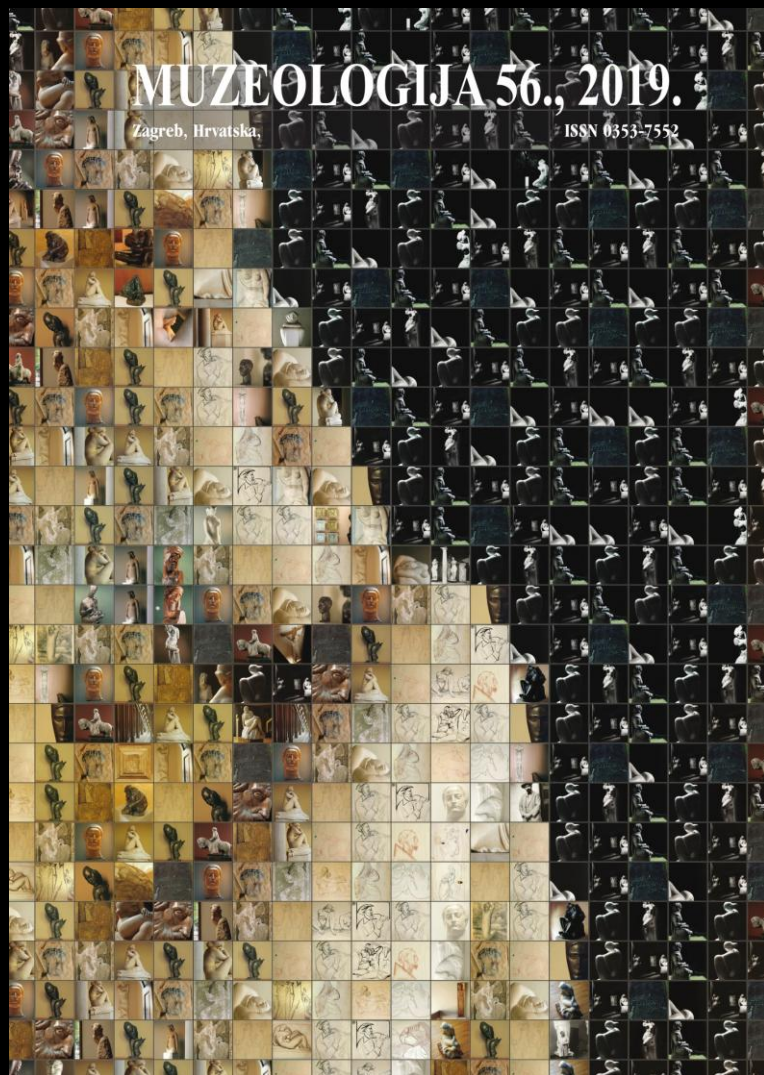

Smjernice za digitalizaciju kulturne baštine

- uspostavljanje općeg okvira za digitalizaciju značajnog dijela nacionalne kulturne baštine koja se čuva u ustanovama i privatnim zbirkama u Republici Hrvatskoj
- od 22 muzeja, 9 ih se u svojem planu digitalizacije poziva na Smjernice

Muzeologija 56. (2019.)

Deset zapovijedi digitalizacije po Zoranu S.:
„U idealnom svijetu svaka bi muzejska ustanova uz sve ostale strategije, misije i planove trebala imati i **plan digitalizacije građe.**”

<https://hrcak.srce.hr/broj/18998>

1. CILJEVI DIGITALIZACIJE (zašto?)

- zaštita izvornika
- pristup građi
- razvoj novih usluga
- korištenje u izložbenoj i izdavačkoj djelatnosti
- promocija

2. ODABIR GRAĐE (što? koliko?)

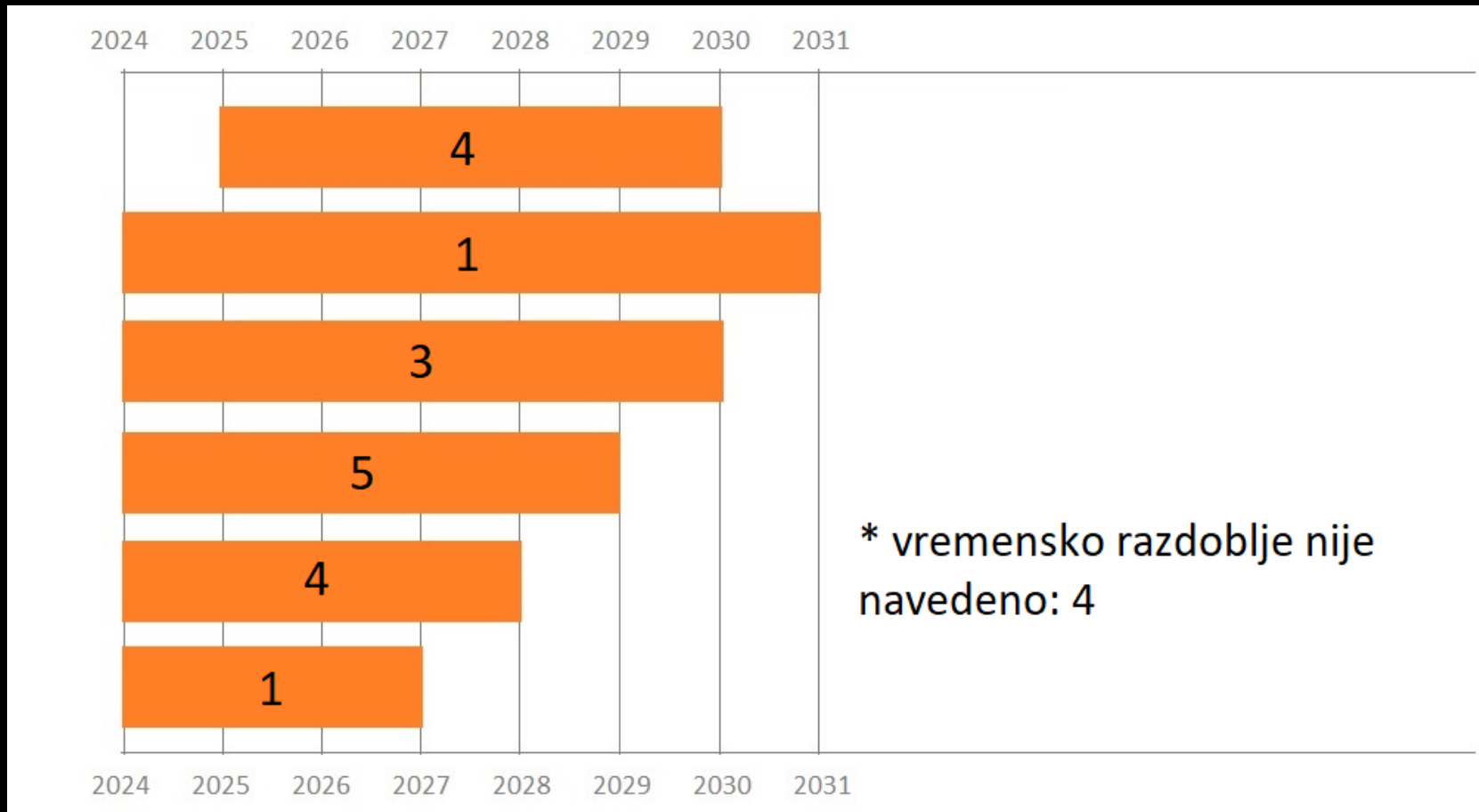
- prioriteti → osjetljiva / obrađena / 2D građa
- autorska prava
- popis muzejskih zbirki s opisom i brojem predmeta, uz navođenje količine digitalizirane građe (odnosno one koja je za digitalizaciju)
- odabrana građa je definirana brojem jedinica koje će se digitalizirati na godišnjoj razini
- umjesto odabira građe prednost je često dana sustavnoj digitalizaciji

3. OPREMLJENOST I SREDSTVA (tko? kako? gdje? koliko?)

- digitalizira voditelj zbirke, kustos, dokumentarist
- skeniranje → postoji oprema
- fotografiranje 3D građe → nedostatak opreme → vanjski suradnici
- procjena financijskih troškova nije uključena

4. VREMENSKI ROK (kada?)

→ vremensko razdoblje nekad se ne poklapa s vremenskim rokom za digitalizaciju

5. METAPODATCI I STANDARDI

- metapodatci koji opisuju građu; tehnički metapodatci
- standardi → ISO 19264-1, FADGI i Metamorfoze

6. POHRANA I OBJAVA GRAĐE

- pohrana → računala kustosa, muzejski server, *cloud backup* , CDU...
- objava → mrežne stranice muzeja, vlastita digitalna platforma ili katalog, e-Kultura

Zaključno

- većina muzeja nije dostavila primjerak plana digitalizacije muzejske građe i muzejske dokumentacije MDC-u
- dostavljeni planovi nemaju strukturu strateškog plana
- ciljevi digitalizacije se navode načelno, bez detaljnije razrade
- provođenje sustavne digitalizacije kod koje nije potrebno odrediti kriterije odabira ili prioritete
- muzeji najčešće mogu skenirati 2D građu, a nedostaje im oprema i stručni kadar za fotografiranje 3D građe
- neki muzeji ne navode nikakve (obvezujuće) vremenske okvire svojih planova
- premalo pažnje posvećeno pitanju autorskih prava, standarda digitalizacije i pohrane digitalizirane građe

Hvala na pozornosti!

Muzejski dokumentacijski centar

www.mdc.hr

Ivona Marić
imaric@mdc.hr